

VTÁCTVO GEMERSKO-TURNIANSKEHO KRASU

A GÖMÖR-TORNAI-KARSZT MADÁRVILÁGA

Strnádka cia
Bajszos sármány

GEMERSKO-TURNIANSKY KRAS

je jedno z mnohých stredne veľkých pohorí v rámci Karpatiského oblúka. Toto vápencové pohorie je neopakovateľnou a originálnou krasovou krajinou. Na prvý pohľad pôsobí v Karpatoch toto územie pomerne exoticky a návštevníkom často pripomína vápencové pohoria v okolí Stredozemného mora. Antropogénna činnosť tu pôsobila už od doby bronzovej, výsledkom bolo odlesnenie a rozšírenie faunisticky bohatých sekundárnych xerothermných a stepných biotopov. V dnešnej modernej dobe je postrehnuteľný vplyv človeka na výskyt vtákov a ich biotopov hlavne vo vodných a lesných ekosyntémoch. Posledných 40 rokov badať výraznú snahu o ochranu územia vyvrcholením ktorej bolo vyhlásenie národného parku a tiež chráneného vtáčieho územia.

Celistvé krasové pohorie je administratívne rozdelené štátnou hranicou. Rozdiel v prístupe k ochrane, obhospodarovaniu a riadení územia rozprestierajúceho sa v dvoch štátoch je výrazný. Aj keď ide o jeden geologický a biologický celok v praxi je spravovaný dvoma oddelenými programami „národných“ parkov.

Krasové územie je stále vyhľadávaným hniezdisťom vtákov v rôznych typoch biotopov. No či sa už rozhodneme navštíviť územie na jar či v inom ročnom období, vždy nás čakajú neopakovateľné zážitky s operencami, z ktorých niektoré si predstavíme podrobnejšie v tejto publikácii.

A GÖMÖR-TORNAI-KARSZT

az Északnyugati-Kárpátok közepes magasságú belső vonulatainak egyike, s egyben Közép-Európa legnagyobb karsztvidéke. A látványos karsztformák a mediterráneum mészkőhegységeire emléktetik a látogatót. A terület a bronzkortól lakott, s az emberi tevékenységhez köthető erdőirtás jelentősen megváltoztatta a tájat, florisztikai és faunisztikai szempontból egyaránt fajgazdag másodlagos társulásokat eredményezve. A mai kor embere is jelentős hatást gyakorol az élővilágra –köztük a madarak élőhelyeire-, különösen a vízi és erdei ökoszisztémákban. Az elmúlt 40 évben komoly erőfeszítések történtek ezen értékes területek megóvására. Ennek érdekében hozták létre a Szlovák-karszt- illetve az Aggteleki Nemzeti Parkot és jelölték ki különleges madárvédelmi területeket. A földrajzilag összefüggő karszterületet az országhatárok kettéosztják ugyan, de ugyanazon geológiai és biológiai egység részét képezik. A karszton található változatos élőhelyek számos madárfaj számára biztosítanak fészkelőhelyet. A sokszínű madárvilág megfigyelése az év bármely szakában felejthetetlen élményt nyújt az érdeklődők számára. Jelen kiadványban szeretnénk bemutatni közülük néhány jellegzetes fajt.

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE SLOVENSKÝ KRAS – CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

Rozlohou viac ako 40 tisíc hektárov patrí medzi veľkoplošné chránené vtáacie územia na Slovensku. V severnej časti pritom priamo naň nadväzuje naše najväčšie chránené vtáacie územie – Volovské vrchy.

Na severných svahoch planín prevládajú bukové a jedľovobukové lesy. Pre južné svahy a ich úpätia sú typické drienové dúbravy s dubom plstnatým a skalné lesostepy s xerothermnými krovinami. V pasienkovej planinovej krajine je množstvo solitérnych stromov a kde tu ešte nájdeme aj zvyšky niekdajších rozľahlých sádov a viníc. Slovenský kras to sú prevažne na vodu chudobné stanovišťa, avšak voda stekajúca vápencovou horninou vyráža na povrch po obvode planín, kde vytvára periodické toky, malé mokrade, jazierka lakajúce mnohé zaujímavé druhy fauny.

Zastúpenie biotopov:

- 34 % Pasienky a kosienky
- 26 % Bukové lesy
- 23 % Dubové lesy
- 13 % Lipovo-javorové sutinové lesy
- 2% Ovocné sady a vinice
- 2 % Mokrade a vodné plochy

SZLOVÁK-KARST KÜLÖNLEGES MADÁRVÉDELMI TERÜLET – A TERÜLET JELLEMZÉSE

Több mint 40.000 hektárnyi területével Szlovákia nagy kiterjedésű Különleges Madárvédelmi Területei közé tartozik. Északi része ugyanakkor határos Szlovákia legnagyobb Különleges Madárvédelmi Területével, a Gömör-Szepesi-érchegységgel (Volovské vrchy).

A fennsík északi lejtőin bükkösöket és jegenyefenyővel elegyes bükkerdőket találunk. A déli lejtőkre jellemző a molyhos tölgyes karsztbokorerdő, mely xerotherm sziklagyepekkel és lejtősztyepprétekkel alkot mozaikot. A fennsík legelőit elszórtan magányos fák tarkítják és itt-ott rábukkanhatunk még az egykori terjedelmes gyümölcsösök és szőlőültetvények maradványaira is. A csapadékok szivacsaként elnyelő karsztvidék fennsíkjain, meredek lejtőin többnyire száraz élőhelyek alakultak ki, de a mészkő járatrendszerén keresztülfolyó víz a fennsík peremén felszínre törve időszakos vízfolyásokat, kisebb vizes élőhelyeket, tavakat hoz létre, sok érdekes állatfajnak adva otthont.

A karszt élőhelyeinek százalékos megoszlása:

- 34% Legelők és kaszálók
- 26% Bükkerdők
- 23% Tölgyerdők
- 13% Hársas-kőrises sziklaerdők
- 2% Gyümölcsösök, szőlőültetvények
- 2% Mocsarak, lápok, vizes élőhelyek

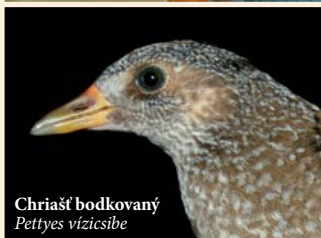
Strakoš veľký
Nagy őrgébics

Rybárik riečny
Jégmadár

Kruťohlav hnedý
Nyaktekercs

Chriašť bodkovaný
Pettyes vizicsibe

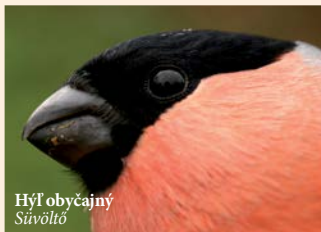
Sójka obyčajná
Európai Szajkó

Myšiarka ušatá
Erdei fülcsigoly

Muchárik bieločrký
Örvös légykapó

Hýľ obyčajný
Süvöltő

Slávik modrák
Kékbecsű

Strnádk trstinová
Nádi sármány

Mlynárka dlhochvostá
Ószapó

Pinka obyčajná
Erdei pinta

Vývoj ochrany územia prešiel niekoľkými etapami. Dávno pred moderným poňatím ochrany prírody a krajiny to boli snahy majiteľov o ochranu svojich pozemkov, všeobecné zásady kráľa Mateja II. vo veci zachovania a ochrany lesov, lesný poriadok vydaný Máriou Teréziou a ďalšie. To čo púťalo v území na prvý pohľad boli unikátne jaskyne. A tak prvým chráneným územím v dnešnom Slovenskom krasu boli v roku 1925 Jasovské jaskyne. Až po roku 1950 pribudli ďalšie menšie územia ako napr. rezervácie Teplica (dnes Jasovské dubiny), Zádielská dolina (dnes Zádielská tiesňava), Hrušov (dnes Hrušovská lesostep), Turniansky hradný vrch, Nad Drienovskými kúpeľmi (dnes Palanta), Pod Strážnym hrebeňom, Domické škrapy.

Dôležitým zlomom vo vývoji ochrany územia bolo zabezpečenie právnej ochrany vyhlásením chránenej krajinnej oblasti Slovenský kras od 31. 8. 1973. To znamenalo nielen prvú celoplošnú ochranu územia ale aj, inštitucionálne a odborné zastrešenie. Vytvorenie najskôr detašovaného a neskôr aj stáleho pracoviska ochrany prírody. Bývalá kúria z roku 1837 v Brzotíne je dodnes jej sídlom.

Za týchto podmienok tak začala ďalšia etapa v histórii ochrany územia, čo prakticky vyústilo do vyhlásenia ďalších menších rezervácií v území (napr. Brzotínske skaly, Sokolia skala, Kečovské škrapy), ale aj pozdvihnutie ochrany na medzinárodnú úroveň. Ako prvá na Slovensku tak vznikla dňa 1. marca 1977 biosférická rezervácia, a to rozhodnutím Byra Medzinárodnej koordinačnej rady programu Človek a biosféra (Man and the Biosphere Programme – MAB), ktorý je jedným z najvýznamnejších vedeckých programov Organizácie spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO). Jaskyne Slovenského krasu a prilahlého Aggteleškého

krasu v Maďarsku boli 9. decembra 1995 zapísané do zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. A tieto medzinárodné aktivity zatiaľ vyvrcholili zapísaním jaskynného systému Slovenského krasu Domica – Baradla v roku 2001, ako jedinečný príklad prírodného typu podzemnej mokrade do zoznamu Ramsarských lokalít.

Na prelome tisícročí sa začala písať nová etapa v ochrane územia. Najskôr to bola príprava odborných podkladov pre nariadenie vlády, ktoré vyústilo do vyhlásenia národného parku Slovenský kras od 1. marca 2002. Formálne vyhlásenie národného parku však nenásledovalo schválenie zonácie a programu starostlivosti, čo dodnes spôsobuje vážne problémy pri stanovovaní limitov využívania a správneho manažmentu územia. Dnes tak existujú na jednej fyzicko-geografickej formácii, rozdelenej štátnou hranicou, dva národné parky. V Maďarskej republike je to Aggtelešký národný park.

Vážnu zmenu v novodobej histórii znamenal vstup Slovenskej republiky do Európskej únie. Z toho vyplynula požiadavka realizácie európskej politiky pri ochrane biodiverzity. Prakticky to znamenalo navrhnutie a postupné budovanie sústavy chránených území NATURA 2000. Ide o dva typy území: územia európskeho významu (tzv. SACs, Special Areas of Conservation) a chránené vtáčie územia (tzv. SPAs, Special Protection Areas). V rámci Slovenského krasu bolo navrhnutých viac ako 15 území európskeho významu a tento proces ešte nieje ukončený.

Mimoriadne avifaunistické hodnoty územia sa pretavili do návrhu na vyhlásenie chráneného vtáčieho územia Slovenský kras. Tomuto kroku ešte predchádzalo zaradenie Slovenského krasu aj do zoznamu Významných vtáčích území (Important bird areas) v rámci projektu realizovaného BirdLife International.

A TERÜLETVÉDELEM TÖRTÉNELME

A terület védelmének több állomása volt. Jóval a természet- és tájvédelem fogalmának kialakulása előtt II. Mátyás király lefektette az erdők fenntartásával és védelmével kapcsolatos általános alapelveket, később Mária Terézia erdőrendtartása és más rendeletek szabályozták az erdők használatát – többek között a karszt területén is. A területre először különleges barlangjai kapcsán figyeltek fel, s 1925-ben a Szlovák-karszt területén elsőként védetté nyilvánították a Jászói-barlangot. 1950 után jelentősen gyarapodott a védett területek száma: oltalom alá kerültek a Jászói tölgyesek, a Szádelői-szoros, a Körtvélyesi erdősztyepp, a Tornai vártető, a somodi Palánta, az Őrző hegygerinc alatti terület és a Domicai karrmező. 1973-tól pedig már az ekkor létrehozott Szlovák-karszt Tájvédelmi Körzet biztosította a teljes terület védelmét intézményes formában. Az 1837-ben épült berzétei kúria épülete biztosította (és biztosítja ma is) a területi természetvédelem székhelyét. A területvédelem ekkor kezdődő újabb szakaszát többek között a következő kisebb területek védelem alá helyezése fémjelzi: Berzétei sziklák, Solyomszikla, Kecői karrmező. Ebben az időszakban történt meg a természetvédelem nemzetközi szintre emelése is: 1977. március 1-én az UNESCO Ember és Bioszféra programjának (MAB Program) Nemzetközi Koordinációs Testülete a területet bioszféra rezervátummá nyilvánította. Az Szlovák- és az Aggteleki-karszt barlangjai 1995. december 9-én -unikalitásuk elismeréseként- felkerültek az UNESCO világörökség listájára, majd 2001-ben a Baradla-Domica barlangrendszerét és annak felszíni vízgyűjtőjét felvették a Ramsari területek közé is.

Az ezredfordulón a területvédelemnek ismét új szakasza kezdődött. 2002. március 1-jén létrejött a Szlovák-karszt Nemzeti Park, a vonatkozó

kormányrendeletre szükséges szakmai alapok összegyűjtését követően. A nemzeti park formális létrehozását viszont nem követte a zonáció és a természetvédelmi kezelési terv jóváhagyása, ami a mai napig komoly gondokat okoz a területhasználat kereteinek megállapításában és a terület helyes kezelésében.

A karszt egységes geológiai-földrajzi képződményt politikailag a szlovák-magyar államhatár szeli ketté. A magyar oldal szintén védett, az Aggteleki Nemzeti Park része.

Komoly változást jelentett a Szlovák Köztársaság csatlakozása az Európai Unióhoz, amely magával hozta az európai politika követelményeinek való megfelelést. A NATURA 2000 hálózat kiépítése során két területtípus került kijelölésre: a különleges természetmegőrzési területek (az ún. SACs, Special Areas of Conservation) és a különleges madárvédelmi területek (az ún. SPAs, Special Protection Areas). A Szlovák-karszt területén eddig több mint 15 különleges természetmegőrzési területet jelöltek ki, a kiemelkedő madártani értékek alapján a karszt területe egyúttal különleges madárvédelmi terület is. Ezt a lépést megelőzte a Szlovák-karszt felvétele a Fontos Madárlőhelyek (Important Bird Areas) listájára, mely a BirdLife International koordinációjával valósult meg.

Slovenský kras je špičkovým územím z pohľadu Slovenska, čo sa týka početnosti hniezdnych populácií lelka lesného a penice jarabej.

Skalná bralá a skalné stepi sú biotopom početnej populácie strnádky ciavej, sokola stahovavého, výra skalného, loví tu často aj včelár lesný či hadiar krátkoprstý. V lesných biotopoch dominuje veľmi početná populácia muchárikov bielo krkých a muchárikov červenohrdých, ďatľa prostredného, ďatľa bielo chrbtého, tesára čierneho a žlny sivěj. Vďaka dostatku dutín po ďatľoch tu hniezdia holuby plúžiky i kuvičky vrabčie. V severnej časti krasu v lesných biotopoch nájdeme aj typické druhy vyšších horských polôh – kuvička vrabčieho i dubníka trojprstého. Svoje teritóriá tu obhajujú sovy dlhochvosté, orly kriklavé i bociany čierne.

Nápadná druhová pestrosť je i na planinách tam, kde sa doteraz udržiava pastva i drobná poľnohospodárska výroba. Okrem penice jarabej je tu veľmi početná populácia strakoša červenochrbtého, škovránka stromového, krutohlava hnedého a prepelice poľnej. V mokradiach nájdeme hniezdiť poplácie kane močiarnej, chriašteľa vodného a chriašteľa bodkovaného. Počas jarnej aj jesennej migrácie sa tu zastavia desiatky bahniakov, čajok, husí i kačíc zo svojich severských hniezdísk. Zo vzácnejších migrantov sme tu zaznamenali trasochvosta žltohlavého (*Motacilla citreola*) a rybára sivého (*Sterna sandvicensis*).

A Szlovák-karszton található Szlovákia legerősebb lappantyú és karvalyposzáta fészkelő állománya. A sziklaszirtek és sziklás lejtősztyepek számos madárfaj élőhelyei, mint pl. a bajszos sármany, a vándorsólyom és az uhu, ezeken kívül gyakran vadászik itt a darázsólyv és a kígyászólyv is. Az erdei élőhelyeken fészkel az örvös légykapó, a kis légykapó, a közép jakopáncs, a fehérhátú jakopáncs, a fekete harkály és a hamvas küllő. A jakopáncsoknak köszönhetően ezek az erdők bővelkednek odúkbán, s részben ennek köszönhetően fészkel itt a kék galamb és a törpekuvík is. A karszt északi részének erdős területein megtalálhatjuk a magasabb hegyvidékekre jellemző fajokat is, például a gatyáskuvikot és a háromujjú höcsiket. Az uráli bagoly, a békászó sas és a fekete gólya is megtalálja itt életfeltételeit. A fajok feltűnő sokfélesége a fennsíkra is jellemző, ahol napjainkban is legeltetés és kisebb területen szántóföldi gazdálkodás zajlik. A karvalyposzátn kívül erős állománya él itt a töviszúró gébicsnek, az erdei pacstírtának, a nyaktekercsnek és a fűrjnek. A mocsaras területeken fészkel a barna rétihéja, a guvat és a pettyes vízcicsbe. A tavaszi és őszi vonulás idején északi fészkelőhelyeiket elhagyva partimadarak, sirályok, ludak és kacsák tucatjai pihennek meg itt. A ritkább vonulók közül a citrombillegetőt (*Motacilla citreola*) és kenti csértl (*Sterna sandvicensis*) is megfigyelték.

Bocian čierny
Fekete gólya

Strakoš obyčajný
Töviszúró gébics

Chriaštel vodný
Guvat

Výr skalný
Uhu

Kalužiak močiarny
Réti cankó

Včelár lesný
Darázsólyv

Bocian čierny
Kek galamb

Hus divá
Nyári lúd

Hadiar krátkoprstý
Kígyászólyv

Kuvíček vrabčí
Európai Törpekuvar

Hrdzavka potápavá
Ústőkösreçe

Škvrnák stromový
Erdci pácstrta

Použité údaje a zdroje informácií

Pre načrtnutie stavu a vývoja populácií niektorých druhov vtákov v území boli okrem literárnych zdrojov (The Birds of the Aggtelek Karst, Horváth et al., 1999; vedeckého návrhu chránených vtáčích území, 2002) použité novšie údaje a poznatky z aktuálneho terénneho mapovania. Informácie o dravcoch (sokol sťahovavý, sokol rároh, orol kriklavý, kaňa močiarna) a bocianovi bielom boli získané každoročným dohľadávaním a lokalizáciou hniezdnych párov, vrátane zisťovania produktivity. Aktívne samce chrapkáča poľného boli každoročne sledované na výskumnej ploche, vrátane presnej lokalizácie a označovania odchytенých jedincov. Údaje o vývoji hniezdnej abundancie niektorých druhov spevavcov (*Lanius collurio*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula albicollis*) boli získané počas 5 ročného sledovania hniezdnej populácie na ornitologickom stacionári Drienovec v zmysle metodiky CES. Pri mu-
cháríkovi červenohrdlom a strnádke ciavej sme použili údaje o abundancii z jesennej migrácie na ornitologickom stacionári Drienovec. Cieľené mapovanie skaliara pestrého a sokola rároha v posledných rokoch neprinieslo potvrdenie ich výskytu na sledovanom území.

Felhasznált adatok és információforrások:

A területen előforduló egyes madárpopulációk helyzetének és változásának felvázolásához a szakirodalmi forráson kívül (The Birds of the Aggtelek Karst, Horváth et al., 1999; A különleges madárvédelmi területek kijelölésének szakmai javaslata, 2002) a legújabb adatok és az aktuális térképezésekből szerzett ismeretek is felhasználásra kerültek. A ragadozókra (vándorsólyom, kerecsensólyom, békászó sas, barna rétihéja) és a fehér gólyára vonatkozó információkat az évente elvégzett fészekfelmérés és visszaellenőrzések eredményei alapján adtuk meg. A haris aktív himjeinek felmérése kijelölt mintaterületeken történt éves gyakorisággal, ennek része volt az egyedek pontos lokalizációja és a befogott egyedek megjelölése is. Néhány éneksmadár (*Lanius collurio*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula albicollis*) fészkelő állományának alakulását a CES módszertan alapján működő somodi madárgyűrűző állomás 5 éves adatsorából nyertük. A kis légykapó és a bajszos sármány abundancia adatait a somodi állomás ősi vonulási adatainak kiértékeléséből kaptuk. A kövirigó, bölömbika és kerecsensólyom jelenlétét a területen az utóbbi években azok célzott keresésével sem sikerült bizonyítani.

Orol krikľavý • Békászó sas • *Aquila pomarina*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 0-2

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 10-11

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelne hniezdiaci druh tam, kde lesnaté krasové planiny priamo nadväzujú na agrocenózy kotlín. Je sťahovavý, do Slovenského krasu prilietajú prvé orly z afrického kontinentu už v prvých aprílových dňoch. Zvyčajne ani nepostrehneme ich odlet a vidieť ich tu po 20 septembri je vzácnosťou.

PROSTREDIE

Orly hniezdia v lesnom prostredí krasových planín. Hniezda sú umiestnené v súvislejších tichších lesných komplexoch na planinách, zriedka aj vo svahoch planín. Zvyčajne má pár na malej ploche niekoľko hniezd ktoré pri hniezdení z roka na rok strieda. Páry sú veľmi konzervatívne a na jednej lokalite hniezdia aj desiatky rokov ak nie sú rušené činnosťou človeka. Z planín zletujú orly za potravou do kotlín na kosné lúky a obilné polia. Na xerothermných pasienkoch vnútri planín ich nenájdeme.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Najčastejšie ich spozorujeme na loviskách, vlhších lúkach v okolí riečky Turnianky medzi Silickou Jablonicou a Hrhovom, či v okolí mauzólea v Krásnohorskom Podhradí. Sediace na jabloni či orechu pri ceste striehnu na svoju korisť. V čase kosby často spolu s bocianmi zbierajú potravu poletujúc za traktormi.

ZAUJÍMAVOSTI

Najstarší slovenský orol krikľavý mal 21 rokov. Okružkovaný ako mláďa na hniezde vo Volovských vrchoch v roku 1983 bol nájdený postrelený v Slovenskom krase pri Medzeve 1.septembra 2004 a na následky poranení uhynul.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeresen költő faj ott, ahol az erdő-karsztos fennsíkok közvetlenül kapcsolódnak a völgyek mezőgazdasági területeihez. Költöző madár, az első sasok az afrikai kontinensről a Szlovák-karszt területére már április első napjaiban megérkeznek. Elvonulásuk időpontjával kapcsolatban pontos adataink nincsenek, de a szeptember 20-a utáni megfigyelés már ritkaságszámba megy.

ÉLŐHELYE

A sasok a karsztos fennsík erdeiben fészkelnek. Fészkeiket zavartalanabb, összefüggő erdőségekben helyezik el, olykor a fennsík lejtőin. Egy párnak egy kisebb területen belül rendszerint több fészke is van, melyekben évről évre felváltva fészkelnek. A párok nagyon területhűek, egy területet évtizedeken át is használnak fészkelésre, hacsak az emberi tevékenység meg nem zavarja őket. A sasok táplálékért a fennsíkról a völgyek kaszált rétéjére és gabonaföldjeire járnak. A fennsík belső területeinek száraz gyepei nem jelentenek megfelelő vadászterületet számukra.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Leggyakrabban a Szádalmás (Silická Jablonica) és Tornagörgő (Hrhov) között folyó Tornaipatakot (Turnianka) kísérő nedves réteken, vagy a krasznahorkaváraljai (Krásnohorské Podhradie) mauzóleum környékén található vadászterületeiken figyelhetők meg. Az útszéli almafákon vagy diófákon ülve várnak prédájukra. Kaszálás idején a gólyákkal együtt gyakran gyűjtenek táplálékot a traktorokat követve.

ÉRDEKESSÉGEK

A legidősebb szlovákiai békászó sas 21 éves volt. Fiókaként a fészekben gyűrűzték a Gömör-Szepesti-Ércheységben (Volovské vrchy) 1983-ban, s lővés következtében pusztult el Mecenzéf (Medzev) mellett, a Szlovák-karszton 2004. szeptember 1-én.

Kaňa močiarna • Barna rétihéja • *Circus aeruginosus*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 0-2

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 20-25

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný hniezdič v okolí väčších mokradí. Šťahovavý druh dravca. Prvé prilietajúce jedince spozorujeme najčastejšie okolo 20 marca. V priebehu apríla priletí väčšina párov a koncom tohto mesiaca už zväčša sedia na znáškach. Posledné jedince môžeme pozorovať ešte výnimočne koncom septembra.

PROSTREDIE

Kane hniezdia v porastoch makrofytov lemujuúcich voľnú vodnú hladinu rybníkov. Hniezda si najčastejšie umiestňujú v zamokrenej trstine a pálke. Odtiaľ zaletujú za potravou do okolitej otvorenej krajiny agrárnych biotopov.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Kane pravidelne hniezdia na Brzotínskych rybníkoch, Turnianskom rybníku a Hrhovských rybníkoch. Zaznamenané hniezdenie bolo aj na Hrušovských rybníkoch a Drienovskej mokradi. Počas migrácie ich však môžeme pozorovať na celom území krasu.

ZAÚJÍMAVOSTI

V roku 2010 bolo na Turnianskom rybníku v 9 hektárovom poraste makrofytov lokalizovaných 11 párov kaní. Priemerná vzdialenosť medzi hniezdami bola 90 metrov. Najbližšie k sebe boli dve hniezda na vzdialenosť 53 metrov.

ELŐFORDULÁSA

A nagyobb vizes élőhelyek közelében rendszeresen fészkel. Költöző ragadozómadár. Az első egyedek leggyakrabban március 20-a körül figyelhetőek meg. Április folyamán a párok nagy része megérkezik és a hónap végén már rendszerint a lerakott tojásokon ülnek. Az utolsó egyedeket szeptember végén már csak kivételesen láthatjuk.

ÉLŐHELYE

A barna rétihéja nyílt vízfelületű halastavakat körbefogó nádasokban, gyékényesekben fészkel, de táplálékszerzés céljából a környező agrárélőhelyek nyílt területeit látogatja.

ELŐFORULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Rendszeresen fészkel a Berzetei- (Brzotínske rybníky), a Tornai- (Turniansky rybník) és a Torna-görgői-halastavaknál (Hrhovské rybníky). Ugyanúgy a Körtvélyesi-halastavaknál (Hrušovské rybníky) és a Somodi-mocsár (Drienovská mokrad) területén is megfigyeltek fészkelést. Vonuláskor viszont az egész karszt területén előfordulnak.

ÉRDEKESSÉGEK

2010-ben a Torna-halastó (Turniansky rybník) 9 hektárnyi, magas vízinövényzettel benőtt területén 11 rétihéjapár fészkel, egymástól átlagosan 90 méternyi távolságban. Az egymáshoz legközelebb eső két fészek 53 méterre helyezkedett el egymástól.

Volavka popolavá • Szürke gém • *Ardea cinerea*

Počet párov v Aggtelekomskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 0

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 25-45

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Stály druh brodivca. Stretneme sa s ním počas celého roka.

PROSTREDIE

Volavky preferujú mokrade – rybníky, vodné toky, močiare i záplavy na lúkach a poliach. Často striehnu aj na hlodavce na strniskách a to aj v zime.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Dlhodobou známa je hniezdna kolónia na Hrhovských rybníkoch. Početná kolónia tu hniezdi na stromoch alebo v porastoch trstí. Menší počet párov v posledných rokoch hniezdi aj v trstí Turnianského rybníka. Mláďatá z týchto hniezd už koncom júna vylietajú. Volavky môžeme často pozorovať aj v zimnom období, keď nám spesujú po zamrznutí stojatých vôd naše zimujúce vtáče spoločenstvá v okolí riek Bodva a Slaná. Volavky pozorujeme aj ďaleko od súvislejších vodných plôch na malých krasových jazierkach ako napr. Farárova jama na Silickej planine či poľných záplavách po dlhotrvajúcich dažďoch.

ZAUJÍMAVOSTI

V roku 2017 zahniezdil 1 pár volavky popolavej na Silickej planine na lokalite Farárova jama priamo v centrálnej časti Silickej planiny.

ELŐFORDULÁSA

Állandó faj, egész évben találkozhatunk vele. A gázlómadarak családjába tartozik.

ÉLŐHELYE

A gémekek a mocsaras területeket – halastavakat, vízfolyásokat, mocsarakat, időszakosan víz alá kerülő réteket, mezőgazdasági területeket – részesítik előnyben. Gyakran, főleg a téli időszakban rágszálókra vadásznak a tarlókon.

ELŐFORULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Régóta ismert a Tornagörgői-halastavak (Hrhovské rybníky) fészkelőkolóniája. A népes kolónia fákön vagy a nádasban fészkel. Az utóbbi években a Tornai-halastó (Turniansky rybník) nádasában is fészkeltek néhány pár. A fiókák ezekből a fészkekből már június végén kirepülnek. Gémeket gyakran a téli időszakban is megfigyelhetünk, amikor az állóvizek befagyása miatt a Bodva (Bodva) és a Sajó (Slaná) folyók környékén telelő madarak számát gyarapítják. A nagyobb vizektől távolabb is láthatjuk őket, például a kisebb állóvizeknél, amilyen pl. a Papverme-tó (Farárova jama) a Szilicei-fennsík (Silická planina), vagy a hosszú esőzések okozta áradások által elöntött mezőkön.

ÉRDEKESSÉGEK

Először 2010-ben fészkeltek egy pár a Szilicei-fennsík (Silická planina) a Papverme-tónál.

Bocian biely • Fehér gólya • *Ciconia ciconia*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 6-10

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 7-10

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný hniezdič v intravilánoch obcí Slovenského krasu. Prvé bociany na tunajšie hniezda prilietajú zo zimovísk najčastejšie okolo 25 marca. Odlet po odhniezdení prebieha okolo 20 augusta.

PROSTREDIE

Hniezdenie sme zaznamenali v intravilánoch obcí. Tu hniezdia na komínoch, elektrických stĺpoch alebo na samostatných stĺpoch skonštruovaných a postavených cielene pre ich hniezdenie. Počas kosby ich môžeme často pozorovať pri zbere potravy aj vo väčších krdľoch na celom území krasu.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Populácia druhu v území dlhodobo klesá. V súčasnosti hniezdnyimi lokalitami druhu v Slovenskom krase zostali obce Hrhov, Hrušov, Silická Jablonica, Kunová Teplica a Plešivec.

ZAÚJÍMAVOSTI

Od roku 2010 môže verejnosť sledovať online hniezdo bociana bieleho, ktoré sa nachádza priamo na komíne budovy Správy NP a BR Slovenský kras v Brzotíne.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeresen költ a Szlovák-karszt falvaiban. Az első gólyák általában március 25-e táján térnek vissza itteni fészkeikre telelőhelyükről. Vonulásuk augusztus 20-a körül indul.

ÉLŐHELYE

Jellemzően falvak belterületein észleltük példányait, kéményeken, elektromos vezetékek tartóoszlopain vagy e célból felállított önálló oszlopokon. Kaszálas idején táplálékszerzés közben gyakran láthatóak nagyobb csapataik a karszt egész területén.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A faj egyedszáma a területen hosszú ideje csökken. A Szlovák-karszton jelenleg Tornagörgő (Hrhov), Körtvélyes (Hrušov), Szádalmás (Jablonov nad turňov), Jablonca (Silická Jablonica), Kuntapolca (Kunová Teplica) és Pelsőc (Plešivec) településeken maradtak fészkelőhelyei.

ÉRDEKESSÉGEK

2010-től a nyilvánosság online is megfigyelheti a Szlovák Karszt Nemzeti Park Igazgatóság épületének kéményén fészkelő fehér gólyapár életét.

Bučiak veľký ● Bölömbika ● *Botaurus stellaris*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 0

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 0-3

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Veľmi vzácny druh. V minulosti tu pravidelne hniezdil. V súčasnosti už ako hniezdič vyhynul.

PROSTREDIE

Mokrade – rybníky, vodné toky, močiare s rozľahlými porastami makrofytov.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Druh sa približne do roku 2002 bežne vyskytoval na Hrhovských rybníkoch. Po katastrofálnom úbytku trstinových a pálkových porastov o viac ako 90 % pôvodnej rozlohy v dôsledku likvidácie herbicídmi majiteľmi rybníkov druh ako hniezdič v Slovenskom krase vymizol. Pre svoj život nevyhnutne potrebuje nielen dostatok potravy, ale aj dostatočne členité a rozľahlé porasty trste a pálky v okolí vodných plôch.

ZAÚJÍMAVOSTI

V máji roku 2009 sa jeden exemplár zdržiaval na Turnianskom rybníku, jeho charakteristické bublanie je nádejou na oživenie miestnej hniezdnej populácie. V roku 2017 tu boli nájdené 3 hniezda a vykonané opatrenia v spolupráci s užívateľom rybníka, aby tu tento druh mohol naďalej existovať.

ELŐFORDULÁSA

Nagyon ritka faj. A múltban rendszeresen költött itt, jelenleg mint költőfaj kipusztult.

ÉLŐHELYE

Halastavak, folyóvizek, mocsarak, lápok nagyobb kiterjedésű, magas növényzettel.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A faj 2002-ig rendszeresen fészkel a Tornagörgei-halastavakon (Hrhovské rybníky). A tavak nádasainak, gyékényeseinek gyomirtószerrel történő kiirtása után mint fészkelő faj eltűnt a Szlovák-karsztról, mivel élőhelyén nem csupán elegendő táplálékra, hanem a vízfelületek közelében tagolt és kiterjedt nádasra, gyékényesre van szüksége.

ÉRDEKESÉGEK

2009. májusában egy időre ismét megjelent egy bölömbika a Tornai-halastónál (Turniansky rybník), ami reménykeltő esemény volt a helyi állomány feléledése szempontjából. 2017-ben 3 fészket találtak itt a kutatók és a halastó tulajdonos beavatásával óvintézkedéseket vezettek be annak érdekében, hogy a faj itteni állománya fennmaradjon.

Chrapkáč poľný ● Haris ● *Crex crex*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 5-20

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 12-25

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný hniezdič s lokálnym výskytom. Prileta v prvých májových dňoch a počas migrácie sa vyskytuje na vhodných lokalitách celoplošne ako v kotlinách medzi krasovými planinami tak aj na planinách.

PROSTREDIE

Vlhké mezofilné lúky, prameništia, počas migrácie aj ruderalne stanovištia, porasty obilia a lucerky.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Pravidelne sa vyskytuje v kotlinách v okolí riečky Čremošná až po Borčianske sedlo, v kaňone Štítnického potoka, v okolí riečky Turnianky. Na krasových planinách sa vyskytuje na vlhších lokalitách pri krasových výveroch v okolí Silice a Silickej Brezovej.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeresen fészkelő, lokális előfordulással. Az első egyedek május elején érkeznek. A vonulás idején az egész területen előfordul a számára alkalmas helyeken, a fennsíkok közötti völgyekben vagy a fennsíkokon egyaránt.

ÉLŐHELYE

Nedves, mezofil rétek, források környéke, vonulás idején emellett ruderalis területek, gabonátáblák és lucernások.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Rendszeresen előfordul a Csermosnya-patakot (potok Čremošná) szegélyező völgyekben egészen a Barkai-hágóig (Borčianske sedlo), a Csetneki-patak (Štítnický potok) szurdokvölgyében és a Tornai-patak (potok Turnianka) környékén. A fennsíkokon a nedvesebb helyeken, karsztforrásoknál fordul elő Szilice (Silica) és Borzova (Silická Brezová) környékén.

Sokol sťahovavý ● Vándorsólyom ● *Falco peregrinus*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 0

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 8-10

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Od roku 1999 znovuosídlil historické hniezdné lokality. V území sa vyskytuje celoročne.

PROSTREDIE

Skalná bralá a útesy svahov planín nad kaňonmi krasových kotlín.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Z územia tak ako všade v strednej Európe vymizol v 70 tých rokoch minulého storočia. Prvý pár tu znovu úspešne zahniezdil v roku 1999 a postupne do dnešných dní tento vzdušný lovec brázdí hrany planín po celom území krasu. Hniezdiace páry lovia nad platô krasových planín alebo sa strmhlav vrhajú za korisťou dolu do údolí a kotlín.

ZAÚJÍMAVOSTI

MLádatá z týchto hniezd v Slovenskom krase boli po opustení rodičovských teritórií nájdené pri Katowiciach v Poľsku či na juhu v centrálnom Maďarsku.

ELŐFORDULÁSA

1999-től újra elfoglalta történelmi fészkelőhelyeit. A területen egész évben előfordul.

ÉLŐHELYE

Sziklaszirtek és a szurdokvölgyek fölé magasodó sziklapárkányok.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Közép-Európa többi részéhez hasonlóan, a múlt század 70-es éveiben innen is eltűnt egy időre. 1999-ben fészkelte újra sikerrel a területen, és azóta is megfigyelhető az egész karszton. A fészkelő párok a fennsíkok fölött vadásznak vagy zuhanórepülésben vetik magukat zsákmányuk után a szurdokokba.

ÉRDEKESSÉGEK

A Szlovák-karszt fészkeiből kirepült fiókákat a lengyelországi Katowice mellett és Dél-Magyarországon is megfigyeltek.

Sokol rároh • Kerecsensólyom • *Falco cherrug*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 0

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 0

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Veľmi vzácne sa vyskytuje už len v mimohniezdnom období.

PROSTREDIE

Skalné bralá krasových planín, pasienkové biotopy s kolóniami sysľov.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Posledné úspešné hniezdenia boli zaznamenané v roku 1996. Hniezdna populácia rárohov sa postupne zmenšovala a v súčasnosti už na území krasu nehniezdi. Ojedinele sa vyskytne v mimohniezdnom období, skoro na jar a neskoro v lete, čo súvisí zrejme s rozptýlením mláďat z maďarských populácií. V súčasnosti jeho hniezdne lokality obsadil sokol stáhovavý.

ZAÚJÍMAVOSTI

Posledným pozorovaným jedincom na hniezdnej lokalite bola v roku 2002 samica, ktorej vek bol 12 rokov. Na základe ornitologického krúžku bolo zistené, že vyrástla v hniezde v Národnom parku Bükk v maďarsku.

ELŐFORDULÁSA

Már csak a költési időszakon kívül figyelhető meg, akkor is csak nagyon ritkán.

ÉLŐHELYE

A karsztfennsíkrok sziklaszirtjei és ürgés legelői.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Az utolsó sikeres költést 1996-ban figyelték meg. A kerecsenek költő állománya addig is fokozatosan csökkent, s a karszt területén jelenleg nem fészkelnek. Elvértve még előfordulnak a költési időszakon kívül, kora tavasszal vagy késő nyáron, amelyek a magyarországi költő állomány kóborló egyedei lehetnek. Költőhelyeit a vándorsólyom foglalta el.

ÉRDEKESSEGEK

Költőhelyén utoljára 2002-ben figyeltek meg egy 12 éves tojót, amelyről gyűrtője alapján megállapították, hogy a Bükki Nemzeti Park egyik fészkében nőtt fel.

Lelek lesný • Lappantyú • *Caprimulgus europaeus*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 40-50

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 40-705

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný, ale málopočetný hniezdič. Sťahovavý druh, posledné jedince je možné pozorovať ešte začiatkom októbra.

PROSTREDIE

Vyskytuje sa celoplošne, ale zdá sa, že v krase preferuje hlavne ekotony na rozhraní lesa a xerotremnej lesostepy.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Najznámejšie lokality výskytu sú najteplejšie lokality na južných stráňach planín napr. Kečovské škrapy, lesostepy a vinice nad Hrušovom a Hrhom, južné úpätie Jasovskej planiny po Drienovskú mokraď.

ZAÚJÍMAVOSTI

Ak brádzite autom májovou nocou krasovými cestičkami, neujdete pohľadu červeného oka lelka číhajúceho na zemi v svetle reflektora. Obľubujú asfaltové cestičky, pri priblížení ihneď vzlietnu a sadnú o pár metrov ďalej.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeresen, de kis számban költő faj. Költöző, az utolsó egyedeket még október elején is megfigelhetjük.

ÉLŐHELYE

Az egész területen megtalálható, de a karszton az erdők és a xeroterm erdős sztyeppek szegélytársulásait részesíti előnyben.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Legismertebb előfordulási helyei a fennsík déli lejtőinek melegebb részei, pl. a Kecői karrmező (Kečovské škrapy), erdős sztyeppek, a Körtvélyes (Hrušov) és Tornagörgő (Hrhov) fölötti szőlőültetvények és a Jászói-fennsík (Jasovská planina) déli hegylábától a Somodi-mocsárig (Drienovská mokraď) terjedő terület.

ÉRDEKESSÉGEK

Májusi estéken, ha autóval szeljük át a karsztot, a lámpák fényében gyakran megcsillannak a földön lapuló lappantyúk vörösen világító szemei. Szeretik az aszfaltos utakat, de közeledtünkre azonnal felrepülnek és néhány méterrel távolabb szállnak le.

Sova dlhochvostá • Uráli bagoly • *Strix uralensis*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 5-20

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 30-45

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný a bežný druh lesnej sovy s celoročným výskytom.

PROSTREDIE

Vyskytuje sa takmer vo všetkých typoch lesov, okrem xerotremných drienových dúbrav, najčastejšie však v bučinách na severných svahoch krasových planín.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Už vo februári začína inetnzívny tok a párenie. Sovy často hniezdia v opustených hniezdach dravých vtákov v korunách stromov. Radi obsadia aj vyvesené búdky. Žiaľ najviac ich ohrozuje ťažba stromov v lese, ktorá napriek ochrane územia stále prebieha celoročne.

ZAÚJÍMAVOSTI

V čase veľkej snehovej pokrývky vylietajú sovy zo súvislého lesa aj do otvorenej krajiny, kde ich môžeme aj za bieleho dňa ľahko a zblízka pozorovať pri love.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeresen, egész évben előforduló bagolyfaj.

ÉLŐHELYE

A melegkedvelő molyhos-tölgyesek kivételével csaknem minden erdőtípusban előfordul, leggyakrabban azonban a terület északi részén a karszt-fennsíkok északi letörésein található bükkösökben.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Már februárban revírt foglal, s gyakran fészkel ragadozómadarak elhagyott fészkeiben. Állományát leginkább a –terület védeltsége ellenére egész évben zajló– fakitermelés veszélyezteti.

ÉRDEKESSÉGEK

A vastag hótakaró megnehezíti téli zsákmányszerzését. Ilyenkor táplálékkeresés céljából gyakran elhagyja a zárt erdőt, s nappal is megfigyelhetjük vadászat közben.

Dudok chochlatý • Búbosbanka • *Upupa epops*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 40-60

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 10-15

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Vzácný druh, hniezdi už len na niekoľkých lokalitách. Migrant, ktorý na svoje hniezdiská do krasu prileta začiatkom apríla.

PROSTREDIE

Hnieznymi biotopmi sú suché teplé pasienky s rozptýlenou krovitou a stromovou vegetáciou, často na tieto biotopy naväzujú výmladkové suché dubové lesy.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Populácia dudkov výrazne klesá. Zanikli aj známe populácie na Zádielskej planine. Jednotlivé páry hniezdia v okolí Silice, Hrhova, Debrade a Turne. Tradičným hniezdiskom sú pastviny v okolí Zemného hradiska a Zádiela.

ZAUJÍMAVOSTI

V čase pred hniezdením a počas neho sú veľmi nápadné a často sa ozývajú. Po odhniezdení však stichnu a stávajú sa veľmi nenápadnými, často ani nepostrehneme kedy odletia späť na zimu-viskú.

ELŐFORDULÁSA

Ritka faj, már csak néhány helyen fészkel. Költőhelyeire a karszton április elején tér vissza.

ÉLŐHELYE

Fiatal állományú tölgyesekkel övezett xerotherm legelők közelében fészkel legszívesebben.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Állománya erősen csökken. Eltűntek ismert állományai többek között a Szádelői-fennsíkrol is, de Szilice, Tornagörgő, Debröd és Torna környékén még fészkel. Jellemző költőhelye a Földvár és Szádelő községet övező legelőterület.

ÉRDEKESSÉGEK

A költési időszak előtt és költés idején is feltűnően viselkednek, s gyakran hallatják hangjukat. A költés után viszont elhallgatnak és alig lehet őket észrevenni. Sokszor még az is elkerüli a figyelmünket, amikor elvonulnak telelőhelyeikre.

Ďateľ prostredný • Közép fakopáncs • *Dendrocopos medius*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 120-150

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: minimálne 80

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný, ale málopočetný hniezdič. V území sa vyskytuje celoročne.

PROSTREDIE

Lesný druh ďatľa, kopíruje dubové lesné biotopy od kotlín až po najvyššie položené časti krasových planín. V mimohniezdnom období a v zime sa vyskytuje aj v iných typoch biotopov, záhradách, sadoch a navštevuje aj intravilány obcí.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Vyskytuje sa po celom území krasu ale veľmi nesúvisle. Najpočetnejšie sa vyskytuje v dubových lesoch vo východnej časti Jasovskej planiny, v dubinách okolo rieky Bodvy a niektorých častiach Zádielskej planiny. Pravidelným hniezdiskom je prírodná rezervácia Jasovské dubiny.

ZAÚJÍMAVOSTI

Jedinec označený v novembri v záhrade v obci Drnava v severnej časti krasu bol kontrolovaný v apríli nasledujúci rok v NP Bükk v Maďarsku 74 km od miesta označenia. Ide o najdlhší zdokumentovaný prelet u tohto druhu v Karpatoch.

ELŐFORDULÁSA

Rendeszeres, kis számban előforduló fészkelőfaj.

ÉLŐHELYE

Erdei faj, követi a tölgyesek előfordulását a völgytalpaktól a fennsík legmagasabban fekvő részéig. Költési időszakon kívül más jellegű élőhelyeken, pl. kertekben, gyümölcsösökben, községek belterületén is előfordulhat.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Szórányosan megtalálható a Szlovák-karszt teljes területén. Legnagyobb számban a Jászói-fennsík keleti részén, a Bódva-menti tölgyesekben és a Szádelői-fennsík egyes részein fordul elő. Állandó költőhelye a Jászói Tölgyes Természetvédelmi Területen (NPR Jasovské dubiny) van.

ÉRDEKESSÉGEK

Egy Debrőd községben (a Szlovák-karszt északi részén) novemberben megjelölt példány a következő év áprilisában, jelölése helyétől 74 km távolságban, a Bükki Nemzeti Parkban került ismét befogásra. Ez a faj bizonyítottan legtávolabbi áttelepülése a Kárpátok területéről.

Ďateľ bielochrbtý • Fehérhátú fakopáncs • *Dendrocopos leucotos*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 30

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: minimálne 20

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný hniezdič s celoročným výskytom.

PROSTREDIE

Lesný druh ďatľa, kopíruje biotopy s bukom lesným. V zime sa ojedinele vyskytuje aj v iných typoch biotopov a výnimočne zalieta aj k intravilánom.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Vyskytuje sa po celom území krasu s optimom v bučinách na severných svahoch planín, ale nájdeme ho aj v lesoch, kde je zastúpenie buka sporadické a nesúvislé. Ideálnymi miestami na pozorovanie tohto druhu je turistický chodník bučinou záverom Zádielskej tiesňavy na planinu, alebo smerom na Havraniu skalú na Borčianskej planine.

ZAÚJÍMAVOSTI

V mrazivých januárových dňoch so snehom pokrývkou je to jeden z mála vtáčích druhov, ktorý neopúšťa biotopy súvislej „sterilnej“ bučiny. Jemným klopaním po odumretých bukových vetvičkách zháňajúc potravu tak v zimnom tichu neujde pozornosti bystrého pozorovateľa.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeres, egész évben előforduló fészkelőfaj.

ÉLŐHELYE

Erdei faj, követi a bükkösök elterjedését. Télen elvétele más típusú élőhelyeken is előfordulhat és kivételesen községek belterületére is ellátogat.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A karszt egész területén megtalálható. Optimális életfeltételeit a fennsíkok északi letöréseit borító bükkösökben találja meg, de más erdőtüpusokban is előfordul, melyekben a bükk szórványosan jelen van. Ideális hely a faj megfigyelésére a Szádelői-völgyből induló, a Szádelői-fennsík illetve a Barkai-fennsík irányába tartó, bükkösökön átvető turistaút.

ÉRDEKESSÉGEK

Fagyos januári napokon a kihalt, hóborította bükkösökben egyike a kevés, ilyenkor is megtalálható madárfajnak. Finom kopácsolása nem kerülheti el a tapasztalt természetjáró figyelmét.

Škovránok stromový ● Erdei pacsirta ● *Lullula arborea*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 50-70

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 55-80

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelne hniezdiaci druh. Zo zimovísk prilie-
ta veľmi skoro už v prvej marcovej dekáde. Vo
vhodných biotopoch je v krase bežným druhom.

PROSTREDIE

Hnieznymi biotopmi sú suché teplé pasienky
s rozptýlenou krovitou a stromovou vegetáciou
na planinách. Hniezdi v rovnakom biotope aj na
úpätiach krasových planín.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Typický druh pasienkovej krasovej planiny.
Hniezdi na Plešivskej, Jasovskej, Silickej a Zá-
dielskej planine, na južnom úpätí Silickej planiny,
planiny Horný vrch a Jasovskej planiny. V sever-
nej časti planiny Dolný vrch kopíruje pasienky
po tranzitnej línii plynovodu.

ELŐFORDULÁSA

Rendszeres fészkelő faj. Telelőhelyeiről igen korán,
már március első harmadában visszatér. A szá-
mára megfelelő élőhelyeken gyakranak számít
a karszton.

ÉLŐHELYE

A fennsík és hegylábak bokrokkal, fákkal tarkí-
tott xerotherm legelői biztosítják költőhelyét.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A karsztfennsík legelőinek jellegzetes faja. A Pel-
sői-, Jászói-, Szilicei- és Szádelői-fennsíkokon
egyaránt fészkel, továbbá a Szilicei-fennsík, a Fel-
ső-hegy és a Jászói-fennsík déli hegylábainál. Az
Alsó-hegy fennsíkjának északi részén a tranzit
gázvezeték nyomvonalát övező legelőket követi.

Jariabok lesný ● Császármadár ● *Bonasa bonasia*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 20-30
Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: minimálne 10

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Celoročný výskyt v území

PROSTREDIE

Hrany planín s hustou krovitou vegetáciou, štruktúrované ekotony s výskytom liesky a bohatým krovitým zárastom s mozaikou starých lesov a malých lúčok alebo otvorených plôch.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Teritória jariabkov boli zaznamenané na Silickej a Plešivskej planine. Pravidelným výskytovým územím je tiež Jasovská planina a severná časť Zádielskej a Borčianskej planiny s prechodom do Volovských vrchov.

ELŐFORDULÁSA

Egész évben előfordul.

ÉLŐHELYE

Főleg a fennsíkok sűrű, bokros vegetációjú, tisztásokkal tarkított peremén és oldalaiban, különösen ahol a mogyoróbokrok dominálnak.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A császármadár territóriumai főleg a Szilicei-, a Pelsőci-, a Szádelői-, a Jászói- és a Gömör-Szepesi-érchegységbe átnyúló Barkai-fennsíkon ismertek.

Penica jarabá • Karvalyposzáta • *Sylvia nisoria*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 500-700

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 600-2000

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Bežný a lokálne veľmi početný druh. Je sťahovavá a do Slovenského krasu prilieta v poslednej aprílovej dekáde. Po odhniezdení a preperení do zimného šatu do konca júla odletí na zimoviská.

PROSTREDIE

Xerothermná krovinová vegetácia na pasienkoch, krovinové lemy v okolí polí a ciest.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Jeden z najbežnejších druhov všade tam, kde je rozptýlená krovitá zeleň v poľnohospodárskej krajine. Remízky krasových jám v okolí obce Silica, či zarastené vinice a pasienky úpäťm Jasovskej planiny sú typické lokality s najväčšou hniezdnou denzitou tohoto druhu v území.

ZAÚJÍMAVOSTI

Zije veľmi skryto v hustom kroví. Pozorovať voľným okom sa dá najlepšie ihneď po prilete v máji, kedy samce intenzívne spievajú vyletujú z krovia do vzduchu a odtiaľ voľným pádom s roztvorenými krídlami sa opäť stratia v hustej trnke, hlohu či šípke.

ELŐFORDULÁSA

Elterjedt és helyenként igen gyakori faj. A Szlovák-karsztra április utolsó harmadában tér vissza a vonulásból. A költési időszak és a vedlés után már július végén elvonul.

ÉLŐHELYE

Xerotherm legelők-, illetve a mezők, utak szegélyének bokrosai.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Ahol a bokrosok mezőgazdasági területekkel váltakoznak, egyike a legelterjedtebb fajoknak. Jellegetes élőhelyei Szilice környékének bokros töbrei, a bozóttal benőtt szőlőhegyi területek és a Jászói-fennsík lábánál fekvő legelők. Itt a legnagyobb az állománysűrűség is.

ÉRDEKESSEGEK

Sűrű bozótosokban bújkálva rejtőzködő életmódot folytat. Leginkább májusban figyelhető meg, közvetlenül a fészkelőhelyre való visszatérés után. Ilyenkor a hímnak a levegőbe fel-felszállva hallatják hangjukat, ahonnan bukórepülésben térnek vissza a sűrű bokros takarásába.

Muchárik červenohrdlý • Kis légykapó • *Ficedula parva*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 3-5

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: minimálne 40

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Pravidelný a lokálne početný druh muchárika. Migrant, ktorý príleta do krasových bučín v prvej májovej dekáde. Svoje hniezdne teritória opúšťa až keď sa začínajú na jeseň prefarbovať prvé bukové listy.

PROSTREDIE

Lesný druh spevavca. Nájdeme ho tam, kde dominuje alebo prevláda v drevinovej skladbe buk lesný.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Vyskytuje sa tu len lokálne. Početné populácie sú v oblasti Zádielskej tiesňavy, Baxovej doliny a doliny Blatného potoka, tiež v Teplici pri Jasove a Šugovskej doline. Inde sa vyskytuje len v malom počte. Úplne chýba v suchých vápencových bučinách.

ZAÚJÍMAVOSTI

Na rozdiel od ostatných muchárikov svoje hniezdne teritória opúšťa až neskoro v jeseni. Počas babieho leta v septembri samce muchárikov často predvádzajú svoj spev zo žltných bukových korún stromov.

ELŐFORDULÁSA

Elterjedt és helyenként nem ritka légykapófaj. A karszt bükköseibe május első harmadában tér vissza a vonulásból. Költőterületeit csak ősszel hagyja el, amikor az első bükklevelek sárgulni kezdenek.

ÉLŐHELYE

Erdei énekesmadárfaj. Élőhelyein a faállományban dominál, vagy gyakori a bükk.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Csak helyenként fordul elő. Nagyobb állományai élnek a Szádelői-völgyben, a Baksa-völgyben, a Szádelői-patak völgyében, a Jászó melletti Teplica-völgyben és a Sugói-völgyben. Máshol csak kis számban fordul elő. Teljesen hiányzik a sziklai bükkösökből.

ÉRDEKESSÉGEK

Más légykapókkal ellentétben költőhelyeit csak késő ősszel hagyja el. Szeptemberben, az „indián nyár” idején a légykapók gyakran hallatják hangjukat a sárguló levelű bükkfák koronájából.

Muchárik bielokrký • Örvös légykapó • *Ficedula albicollis*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 700-800

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 3000-6000

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Jeden z dominantných druhov spevavcov v starších listnatých a zmiešaných lesoch. Tropický migrant. Prvé samce prilietajú do svojich teritórií okolo 10 apríla. Po odhniezdení a preperení sa z krasových lesov vytratia do konca júla.

PROSTREDIE

Nájdeme ho vo všetkých starších listnatých alebo zmiešaných lesoch. Najväčšie hniezdne hustoty druh dosahuje v bučinách a jedľobučinách. V čase jarnej migrácie alebo pohniezdneho preperovania sa vyskytne aj v záhradách, sadoch a mokradiach.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Typický druh stredoeurópskeho listnatého lesa aj Slovenského krasu. Vyskytuje sa tu celoplošne v lesných biotopoch. V čase obhajovania hniezdných teritórií ho počujeme spievať všade tam, kde turistické chodníky prechádzajú súvislým lesným porastom na všetkých planinách Slovenského krasu.

ZAÚJÍMAVOSTI

Po odlete našej hniezdnej populácie v júli sa tu ešte začiatkom septembra objaví niekoľko exemplárov. Výskumom na ornitológických stacionároch Drienovec i Szalonna sme na základe krúžkovania zistili, že ide o jedince z populácie na švédskom ostrove Gotland, kde hniezdi izolovaná populácia tohto druhu.

ELŐFORDULÁSA

Egyike az öregebb állományú lombos és elegyes erdők domináns énekesmadár fajainak. A trópusi telelőhelyükről visszatérő hímek legkorábban április 10-e körül foglalják el revírjeiket. A fészkelés és a vedlés után július végéig elvonulnak a karszt erdeiből.

ÉLŐHELYE

Minden típusú idős lomberdőben vagy elegyes állományú erdőben megtalálható. Legnagyobb állománysűrűségét bükkösökben és jegenyefenyves bükkösökben éri el. Tavaszi vonulása alatt vagy a költési időszakot követő vedlés idején kertekben, gyümölcsösökben és vizes élőhelyek közelében is előfordul.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A közép-európai lomberdők és egyben a Szlovák-karszt jellemző faja. A karszt erdővel borított területein mindenütt elterjedt. A territórium-foglalás időszakában énekét mindenütt hallhatjuk, ahol a karsztfennsíkokat átszelő turistaútvonalak összefüggő erdős területeken haladnak át.

ÉRDEKESSÉGEK

Júliusban, a költési időszak után a helyi költőállomány elvonul, de szeptember elején ismét megjelenik néhány példány. A somodii és a szalonnai madárgyűrűző állomások kutatásai kimutatták, hogy ezek a svédországi Götland szigetén költő, elszigetelt állományból származó egyedek.

Strakoš červenochrbtý • Tövisszúró gébics • *Lanius collurio*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 700-1000

Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: 2000

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Patrí medzi najbežnejšie druhy hniezdiace na celom území Slovenského krasu. Z afrického kontinentu výnimočne príleta už koncom apríla, zvyčajne však až v prvej májovej dekáde. Väčšia časť hniezdnej populácie odletí do konca augusta.

PROSTREDIE

Rozptýlená zeleň v poľnohospodárskej krajine, xerothermná krovinová vegetácia na pasienkoch, krovinové lemy v okolí polí a ciest.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Hniezdi vo vhodných biotopoch ako na planinách tak aj v kotlinách a po obvode krasových planín. Zahniezdi aj na rozsiahlejších holoruboch v lesoch.

ELŐFORDULÁSA

A Szlovák-karszt területén költő általánosan elterjedt fajok egyike. Afrikai telelőhelyeiről kivételesen már április elején visszatérhet, rendszerint azonban csak május első harmadában érkezik. A költőállomány nagyobb része augusztus végéig elvonul.

ÉLŐHELYE

Bokrokkal tarkított mezőgazdasági területek, legelők, úmenti bozósövénnyek.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

A fennsíkokon, azok peremén és a völgyekben egyaránt talál megfelelő élőhelyet. Kiterjedtebb erdei tarvágások helyén is költethet.

Strnádka cia • Bajszos sármány • *Emberiza cia*

Počet párov v Aggtelekskom krase / Párok száma az Aggteleki-karszton: 250-400
 Počet párov v Slovenskom krase / Párok száma a Szlovák-karszton: minimálne 500

CHARAKTERISTIKA VÝSKYTU

Vzácný druh, v rámci Slovenska tu hniezdi najpočetnejšia polácia druhu na severnom okraji hniezdného európskeho areálu. Pravidelne, ale v malom počte aj zimuje.

PROSTREDIE

Hniezdnymi biotopmi sú tu strmé odkryté xerothermné svahy s vápenovými skalami a rozptýlenou zeleňou. V mimohniezdnom období sa vyskytuje aj na úpätiach svahov na okrajoch polí s remízками.

VÝSKYT V SLOVENSKOM KRASE

Výbornými miestami na pozorovanie strnádok sú turistické trasy na južných stráňach krasových planín ako napr. Plešivská planina, Zádielská planina a okolie Turnianskeho hradu.

ZAÚJÍMAVOSTI

V zime boli pozorované strnádky zbierajúce potravu na miestach kadiaľ vedie plynovod územím krasu. Prepravou plynu uniká do okolia teplo a tak po trase plynovodu včasoch návalu snehu vzniká odkrytá „zelená“ línia bez snehu.

ELŐFORDULÁSA

Ritka faj, melynek Szlovákiában a karszton található a legnagyobb költőállománya, s egyben ez a terület európai elterjedésének északi határa. Rendszeresen, de kis számban át is telegel.

ÉLŐHELYE

A költési időszakban élőhelyei a meredek, gyér növényzetű, főként déli kitettségű, sziklás, mészköves hegyoldalak. Költési időszak után a hegylábi területeken, mezőgazdasági területek közelében fordul elő.

ELŐFORDULÁSA A SZLOVÁK-KARSZTON

Kitűnő helyek a faj megfigyelésére a déli kitettségű hegyoldalakon áthaladó turistautak, pl. a Pelsőci-fennsík, a Szádelői-fennsík és a Tornai vár környékén.

ÉRDEKESSÉGEK

Téli időszakban az áttelelő bajszos sármányokat gyakran a karszton átszelő gázvezetékek mentén figyelték meg, ahol a vezetékekből kiáramló hő miatt elolvadt a hó.

Sup tmavohnedý
Barátkeselyű

Sokol bielopazúravý
Fehérkarmú vércse

HISTORICKÉ VÝSKYTY A VYHYNUTÉ DRUHY

Viaceré druhy vtákov neprežili rok 2000 a ich výskyty či hniezdenie v tomto území je už históriou. Výrazné negatívne populačné trendy, zmeny a posuny areálov, zmeny v štruktúre a obhospodarovaní krajiny prispeli k tomu, že niektoré vtácie druhy nájdeme už len na fotografiách a v zápisníkoch tu pôsobiacich ornitológov, ochranárov a prírodovedcov.

Posledné pozorovanie supu tmavohnedého (*Aegypius monachus*) z územia Slovenska evidujeme zo Silickej planiny. Minulosťou sú aj hniezdne kolónie sokola bielopazúravého (*Falco naumanni*), ktorý hniezdil v rozvoľnených kolóniách na skalných bralách Silickej planiny, dnes známych ako Brzotínske skaly. V minulosti tu bežne hniezdila haja červená (*Milvus milvus*) a haja tmavá (*Milvus migrans*), dnes máme len sporadické pozorovania z mimohniezdného obdobia. Podobne je to aj z ďalšími vzácnymi druhmi ako orol malý (*Aquila pennata*), krakľa belásá (*Coracias garrulus*), strnádka záhradná (*Emberiza hortulana*), strakoš kolesár (*Lanius minor*), labtuška poľná (*Anthus campestris*). V novodobej histórii po roku 2000 žiaľ trend úbytku hniezdiačich druhov doplnili ďalšie druhy: orol kráľovský (*Aquila heliaca*), sokol rároh (*Falco cherrug*), skaliar pestrý (*Monticola saxatilis*).

MÚLTBELI ELŐFORDULÁSOK ÉS KIHALT FAJOK

Több madárfaj az ezredfordulóra eltűnt a területéről, azaz ezek előfordulásáról vagy fészkeléséről már csak múlt időben beszélhetünk. A negatív populáció-trendek, az elterjedési terület változásai és eltolódása, valamint a területkezelésben és a tájstruktúrában bekövetkezett változások mind hozzájárultak ahhoz, hogy egyes madárfajok már csak fényképeken láthatók, vagy az itt tevékenykedő ornitológusok, természetvédők és természetudósok terepnaplói tesznek róluk említést.

A barátkeselyű (*Aegypius monachus*) utolsó megfigyelését Szlovákia területén a Szilicei-fennsíkron tartjuk számon. A fehérkarmú vércse (*Falco naumanni*), melynek jelenléte szintén a múlté, egykor telepesen fészkel a Szilicei-fennsík sziklabércein (mai néven a Berzétei sziklákon). Hajdan jellegzetes költőfaj volt a vörös kánya (*Milvus milvus*) és a barna kánya (*Milvus migrans*), ma már csak fészkelési időszakon kívüli szórványos megfigyeléseink vannak róluk. Hasonló a helyzet más ritka fajokkal, mint a törpesas (*Aquila pennata*), a szalakóta (*Coracias garrulus*), a kerti sármány (*Emberiza hortulana*), a kis őrgébics (*Lanius minor*) és a parlagi pityer (*Anthus campestris*). Sajnos az ezredforduló után a kipusztult fészkelő fajok listája tovább bővült az alábbiakkal: parlagi sas (*Aquila heliaca*), kerecsensólyom (*Falco cherrug*) és kövirigó (*Monticola saxatilis*).

Krakľa belásá
Szalakóta

Strnádka záhradná
Kerti sármány

ORNITOLOGICKÝ STACIONÁR DRIENOVEC A ORNITOLOGICKÝ STACIONÁR SZALONNA – MIESTO, KDE PREŽIJETE VTÁČIU MIGRÁCIU NAPLNO

Ornitologický stacionár Drienovec

Kraj: Košický

Okres: Košice okolie

Kataster: Drienovec

Lokalizácia: 20°55'E 48°37'N

Ornitologický stacionár Szalonna

Kraj: Borsod – Abauj-Zemplén

Kataster: Szalonna

Lokalizácia: 20°42' 29" E 48°27' 35"N

Jedny z mnohých krasových výverov prinášajúcich na povrch priehľadnú čistú vodu z vnútra tajomných vápencových planín vyvierajú na povrch aj na južnom úpätí Jasovskej planiny aj v údolí Bodvy medzi obcami Perkupa a Szalonna. Mokrade vytvorené v okolí týchto vyvieráčiek pritiahli pozornosť ornitológov a výskumníkov aj vďaka pozoruhodnej polohe na trase vtáčej migrácie. Xerothermné biotopy, suché dubové lesy, trstinové biotopy striedajúce sa s ostricovými porastami a vrbami, ruderálmi, kosnou lúkou predstavujú na malej ploche pestrú mozaiku, ktorú počas celého roka vedľa využitia rôznych druhov vtákov na hniezdenie, zimovanie, zhromažďovanie i nocovisko počas migrácie. V roku 1986 tu na maďarskej časti pri rieke Bodva založili krúžkovací tábor. V roku 1998 sa aj ornitológovia na slovenskej strane inšpirovali a po vzore kolegov založili krúžkovací stacionár pri obci Drienovec. Oba stacionáre sú od seba vzdialené 24 km.

V rámci výskumu sa na oboch stacionároch sledujú populačné trendy a produktivita tu hniezdiacich bežných druhov vtákov, ako je penica čiernohlavá, slávik červienka, glez

hrubozobý, sýkorka bielolica, sýkorka belasá, drozd čierny, pinka lesná, slávik krovínový, kolibkárik čipčavý. Používa sa metóda odchytu do nárazových sietí, každý odchytý jedinec sa označí ornitologickým krúžkom s nezameniteľným kódom.

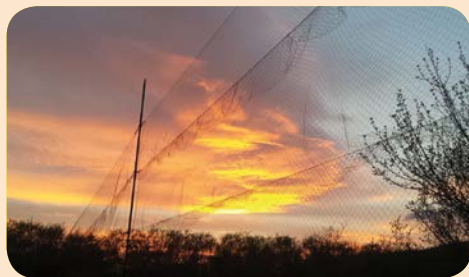

V rámci migrácie sa na stacionároch sleduje jarná (iba v Drienovci) aj jesenná migrácia vtákov, predovšetkým spevavcov (*Passeriformes*), datľov (*Piciformes*), dravcov (*Falconiformes*) a sov (*Strigiformes*). Vzácné sú odchytávané aj iné druhy vtákov patriacich do ďalších radov.

Na oboch stacionároch sa odchytily aj mimoriadne vzácne druhy, ktorých výskyt vo vnútrozemí Európy je raritný. Ide o druhy ako modravec červenoboký (*Tarsiger cyanurus*), vrchárka čiernohrdlá (*Prunella atrogularis*), kolibkárik žltkastotemenný (*Phylloscopus inornatus*), kolibkárik králikovitý (*Phylloscopus proregulus*).

V prípade záujmu navštíviť ornitologický stacionár kontaktujte prosím príslušnú správu národného parku.

A SOMODI MADÁRGYŰRÜZŐ ÁLLOMÁS ÉS A BÓDVA-VÖLGYI MADÁRGYŰRÜZŐ ÁLLOMÁS – KÉT HELYSZÍN, AHOL MEGISMERHETŐK A MADÁRVONULÁS REJTELMEI

Somodi Madárgyűrűző Állomás

Járás: Kassai

Kerület: Kassa környék

Település: Somodi

Helymeghatározás: 20°55'E 48°37'N

Bódva-völgyi Madárgyűrűző Állomás

Megye: Borsod – Abaúj Zemplén

Település: Szalonna

Helymeghatározás: 20°42' 29" E 48°27' 35"N

A titokzatos mészkővidék belsejéből feltörő, tiszta vizű karsztforrások egyike a Jászói-fennsík déli lejtőjén buzog, másik kettő a Bódva-völgyben, Perkupa és Szalonna települések között tör elő. Az ezen karsztforrások környékén található mozaikos élőhelyegyüttesek egyre inkább felkeltették a madarászok és vonuláskutatással foglalkozó szakemberek figyelmét.

A mozaikosságot az eredményezi, hogy viszonylag kis területen xerotherm élőhelyek, száraz tölgyszek váltakoznak füzesekkel, kaszálókkal, sásos mocsárrétekkel, nádasokkal és ruderalis gyomtársulásokkal, amit számos madárfaj használ fészkelő-, telelő-, gyülekező- és vonulási pihenőhelyként.

A magyar oldalon, a Bódva partján az Aggteleki Nemzeti Park munkatársai által létrehozott madárgyűrűző állomás 1986 óta működik. Ennek példáját követve alapították szlovák madarászok 1998-ban a Somodi Madárgyűrűző Állomást. A vonuláskutatás ezen két bázishelye mindössze 24 km távolságra van egymástól.

Kutatásaink során mindkét madárgyűrűző állomáson figyelemmel kísérjük a terület jellemző fészkelő fajainak (barátposzáta, vörösbegy, meggyvágó, szécinege, kék cinege, feketerigó, erdei pinty,

fülemüle, csilpcsalpfüzike, kisposzáta) populáció-trendjeit és produktivitását. A madárfogásra a függőnyhálós módszert alkalmazzuk, s minden egyes befogott példányt egyedi kóddal ellátott jelölő gyűrűvel látunk el.

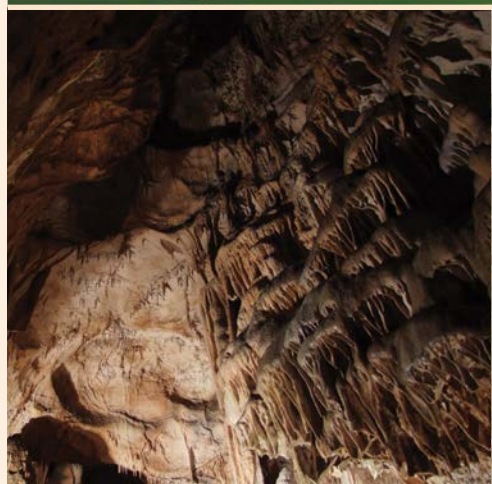

A tavaszi vonulást a Somodi Madárgyűrűző Állomáson, míg az őszi vonulást mindkét helyszínen figyelemmel kísérjük, elsősorban az énekesmadár-alakúak (Passeriformes), a harkályalakúak (Piciformes), a sólyomalakúak (Falconiformes) és a bagolyalakúak (Strigiformes) vonatkozásában.

Ritkán más rendbe tartozó madarak is befogunk.

Mindkét madárgyűrűző állomáson fogtak már be olyan fajokat is, amelyek előfordulása Európa ezen területén rendkívül ritka. Ezek közé tartozik a kékfarkú (*Tarsiger cyanurus*), a feketetorkú szürkebegy (*Prunella atrogularis*), a vándorfüzike (*Phylloscopus inornatus*) és a királyfüzike (*Phylloscopus proregulus*).

Amennyiben szeretné a madárgyűrűző állomások valamelyikét meglátogatni, kérjük, hogy lépjen kapcsolatba az illetékes nemzeti park igazgatósággal.

THE GEMER-TURŇA KARST REGION

is one of the middle-sized mountain ranges of the Carpathians. This limestone mountain range is a unique and original karst landscape. At first glance, this area of the Carpathians seems to be exotic – to the visitors, it often resembles the limestone mountains of the Mediterranean. Man has been active in this region ever since the Bronze Age – resulting in deforestation and the expansions of secondary xerothermic and steppe habitats, rich in fauna. Today, the impact of man on the presence and habitats of birds is evident, mainly in the wetlands and forest ecosystems. During the last 40 years, this area has seen a noticeable landscape conservancy effort, culminating in the declaration of a national park and a bird protection area.

This karst mountain range unit is separated by an administrative boundary, the Slovak-Hungarian state border. In these two countries, there are significant differences in the attitude to nature conservancy and in the use and management of the territory. Even though it is a single unit in terms of geology and biology, in practice, it has been managed by two separate programs of “national” parks. With its many kinds of habitats, this karst territory is a popular nesting location. No matter if you visit this territory in spring or at another time: observing the birds here is always an extraordinary experience – 20 species of these are described in this publication in detail. We have included our current data on the nesting population of these species, typical to both national parks.

Bird species, which have not survived the year

2000 include – the eastern imperial eagle (*Aquila heliaca*), the saker falcon (*Falco cherrug*) or the common rock thrush (*Monticola saxatilis*) – their appearance or nesting in this territory is now more-or-less only history.

In both territories, ornithological stations have been established (in Drienovec, Slovakia and in Szalonna, Hungary) – these keep monitoring the bird populations by marking – ringing – them. As part of the research being performed at the two bird ringing stations, experts monitor the population trends and the productivity of the species nesting here, which include the Eurasian blackcap, the European robin, the hawfinch, great tit, the Eurasian blue tit, the common blackbird, the common chaffinch, the common nightingale and the common chiffchaff. Mist nets are used to catch the birds – every caught bird is marked with an ornithological ring, bearing a unique code.

During the migration season, local experts monitor the spring and autumn migration of the birds, most notably the perching birds (Passeriformes), woodpeckers (Piciiformes), birds of prey (Falconiformes) and owls (Strigiformes). Occasionally, other bird species, belonging to further orders, get caught at the stations.

Experts at both bird ringing stations have also experienced some very rare species, even in terms of mainland Europe. These species include the red-flanked bluetail (*Tarsiger cyanurus*), the black-throated accentor (*Prunella atrogularis*), the yellow-browed warbler (*Phylloscopus inornatus*) or the Pallas's leaf warbler (*Phylloscopus proregulus*).

If you wish to visit any of the aforementioned bird ringing stations, please contact the administration of the appropriate national park.

Bučiak močiarny
Törpegém

VTÁCTVO GEMERSKO-TURNIANSKEHO KRASU A GÖMÖR-TORNAI-KARSZT MADÁRVILÁGA

Vydala Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky v roku 2018.

Propagačný materiál bol vydaný v rámci projektu „Úžasný vtáčí svet bez hraníc“ Programu spolupráce INTERREG V-A Slovenská republika – Maďarsko 2014 – 2020 financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Náklad: 10 000 ks

ISBN: 978-80-8184-057-9

Kiadta a Szlovák Állami Természetvédelmi Hivatal (ŠOP SR), 2018-ban.

A szórólap pénzügyi támogatását az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014 - 2020 a „Csodálatos madárvilág határok nélkül” c. projekt keretében az Európai Regionális Fejlesztési Alap biztosította.

Példányszám: 10 000 db

Autori/Szövegírók: Milan Oleksák, Bea Nagy, Attila Huber, Krisztina Litkei, Andrea Balázsová

Foto/Fotó: Ján Svetlík, Ján Kilík, Milan Oleksák, Juraj Popovics, Andrea Balázsová, Marián Mojžiš, Peter Jurík, Jozef Kuzma, Vladimír Šrank, Marián Krchniak, archív Bird ringing station Drienovec

Grafické spracovanie/Grafikai tervezés: Ján Svetlík – DUDOK

Odporúčaná citácia/Ajánlott idézés:

ŠOP SR, 2018. Vtáctvo gemersko-turnianskeho krasu, Banská Bystrica: ŠOP SR